

„NEW YORK TIMES“ BESTSELERIS NR. 1

*Čia jautriai veriasi pasirinkti keliai ir klystkeliai,
ir skaudžios pasekmės, kurias jie lėmė.*
Claire Fuller

POPIERINIAI RŪMAI

MIRANDA COWLEY HELLER

baltos lankos

Miranda Cowley Heller

Popieriniai rūmai

romanas

Iš anglų kalbos vertė Kristina Tamulevičiūtė

baltos lankos

Šiandien. Rugpjūčio 1-oji, Juodosios girios

6.30

Visa kyla iš niekur. Galvoje tuštuma, ir staiga rėmuose pasirodo kriaušė. Puiki, žalia, su vienu lapeliu ant kreivo kotelio. Įsitačiusi tarp žaliųjų citrinų, ji pūpso baltame akmeniniame dubenyje ant vėjo glostomo iškylų stalo senoje verandoje, prie tvenkinio, miško tankmėje, visai netoli jūros. Šalia dubens – žalvarinė žvakidė su sustingusiais nuvarvėjusio vaško lašeliais ir įsisenėjusiomis dulkėmis, visą ilgą žiemą ji nejudinama stovėjo atviroje lentynoje. Lėkštės su makaronų likučiais, išskleista lininė servetėlė, nuosėdos raudonojo vyno butelyje, grubiai tašyta rankų darbo lentelė duonai raikyti, ant jos guli ne pjaustyta, o plėšyta duona. Ant stalo padėta atversta apipelijusi poezijos knyga. „Vyturiui“ – įsirėžia ir skausmingai, jaudinamai atsikartoja mintyse, kai žvelgiu į vakarykštės vakarienės naturmortą. *Pasaulis tada turėjo klausyti taip, kaip dabar klausau aš.* Jis taip gražiai perskaitė. „Anai.“ Mes visi sėdėjome susižavėję, prisimindami ją. Galėčiau ištisą amžinybę nenuleisti nuo jo akių ir būti laiminga. Galėčiau užsimerkusi jo klausytis, justi jo kvėpavimą ir jaudulį, kai mane vis iš naujo užlieja jo žodžiai. Tai viskas, ko trokštu.

Krisdama pro širmą šviesa patamsėja, bet virš margų medžių vėl atgauna ryškumą: sodraus mėlio tvenkinys, juodi miškinių nisų šešėliai prie kranto, kur tokį ankstyvą rytą nepasiekia saulės spinduliai. Žvelgiu į nešvarų puodelį, kuriame liko gal ketvirtadalis espresso kavos, ir svarstau, gal vertėtų ją išgerti. Oras gaivus. Virpu, nors mano pečius gaubia mamos išblukęs levandų spalvos chalatas – vilkiu jį kiekvieną vasarą, kai grįžtame į stovyklavietę. Jis dvelkia mama ir ramybe, šiek tiek atsiduoda ir pelių išmatomis. Tai – mano mėgstamiausias metas Juodosiose giriose. Ankstyvas rytas prie tvenkinio, kai visi dar miega. Skaidri saulės šviesa, skrodžiantys spinduliai, ramus vanduo, galiausiai nutilę lėliai.

Už verandos durų driekiasi neilgas medinis takas. Tarp lentų prisikauptė smėlio, jį būtina iššluoti. Į širmą atremta šluota gerokai įsirežusi, bet aš nekreipiu dėmesio ir žengiu į pakrantę vedančiu takeliu. Už nugaros nenoriai sugirgžda vyriai.

Nusimetu chalata ir nuoga stoviu prie vandens. Anapus tvenkinio, už pušų ir krūminių ąžuolų ruožo, ošia nirtulingas vandenynas. Kažkur iš pačių jo gelmių kyla audra. Bet čia, tvenkinio pakraštyje, oras saldžiai gaivus. Laukiu, žiūriu, klausausi... čiulbėjimo, mažyčių vabzdžių zvimbimo, švelniai medžius siūbuojančio vėjo. Tuomet brendu į vandenį iki kelių ir stačia galva neriu į stingdantį mėlį. Plaukiu tolyn, pro vandens lelijas, jėgų man suteikia jaudulys, laisvės pojūtis ir bevardis nerimas. Tarsi šešėlis persekioja baimė, kad iš gelmių pakilę kaimaniniai vėžliai apkandžios mano sunkias krūtis. Juos gali pritraukti ir lyties kvapas, kai plaukdama praskečiu kojas. Staiga pajuntu didžiulį poreikį sugrįžti į seklumą, kur matyti smėlėtas dugnas. Norėčiau būti drąsesnė. Kita vertus, mėgstu tą baimę, gniužulą gerklėje, pašėlusį širdies plakimą, kai išlipu iš vandens.

Kiek įstengdama išgręžiu savo ilgus plaukus, pačiumpu rankšluostį nuo skalbinių virvės, kurią mama ištiesė tarp dviejų suskeldėjusių pušų, ir prigulu ant šilto smėlio. Ant mano spenelio nusileidžia žalsvai melsvas laumžirgis ir akimirką lieka ilsėtis, prieš skrisdamas toliau. Skruzdėlė ropoja Sacharos kopomis, kurias mano kūnas ką tik suformavo jos kelyje.

Praeitą vakarą pagaliau jį išdulkinau. Po tiek metų fantazijų ir nežinios, ar tikrai manęs dar geidžia. Tą akimirką suvokiau, kad tai įvyks: daug išgerto vyno, gražus Džono balsas skaitant odę, ant sofos tįsantis nuo alkoholio apsvaigęs mano vyras Piteris, savo namelyje miegantys trys mano vaikai, mama, su ryškiai geltonomis guminėmis pirštinėmis plautuvėje mazgojanti indus ir nekreipianti dėmesio į užsilikusius svečius. Mudviejų žvilgsniai susitiko, ir per ilgai negalėjome atplėšti akių vienas nuo kito. Pakilau iš triukšmingos užstalės, sandėliuke nusimoviau kelnaites ir paslėpiau jas už duoninės. Tada pro užpakalines duris žengiau į naktį. Pasislėpiau šešėliuose ir klausiausi lėkščių džerskėjimo, tekančio vandens, stalo sidabro cingsėjimo. Laukiau. Tikėjausi. Ir jis atėjo, prispaudė mane prie namelio sienos, po suknele ėmė glostyti nuogą kūną. „Myliu tave“, – sukuždėjo. Pajutusi jį savyje, aiktelėjau. Mane nupurtė mintis, jog kelio atgal nebėra. Neliko atgailos dėl to, ko nepadariau. Dabar gailėjausi to, ką esu padariusi. Myliu jį ir nekenčiu savęs; myliu save ir nekenčiu jo. Tokia yra ilgos istorijos pabaiga.

1966 metų gruodis, Niujorkas

Rėkiu. Rėkiu ir aikčioju, kol galiausiai mama supranta, kad kažkas negerai. Pačiupusi mane, ji skuba į gydytojo kabinetą,

įsivaizduoja esanti kone pati panelė Klavel, kai siaubo kaustoma bėga Parko aveniu, glausdama savo trijų mėnesių kūdikį. Mano tėvas, nepaleisdamas iš rankų portfelio, išpuola iš Fredo F. Frenčo pastato ir lekia Madisono aveniu. Mintys pakrikusios, jis baiminasi dėl savo bejėgiškumo, kaip ir visose kitose situacijose. Gydytojas pasako, kad laiko neliko – jei jie dels, kūdikis mirs, ir išplėšia mane iš motinos glėbio. Ant operacinės stalo jis perpjauna mano pilvą skersai kaip sunokusį arbūzą. Auglys išplitęs po visą žarnyną, lyg už geležinės uždangos susikaupė toksiškų išmatų ir jos po mano mažytį kūnelį skleidžia nuodus. Aš tik po daugelio metų suprasiu, kad šūdas kaupiasi visada, svarbiausia – tai išverti.

Rausdamasis mano pilve gydytojas neatsargiai nupjauna kiaušidę, nes skuba iš gyvenimo pašalinti mirtį. Ir šitai aš suprasiu tik po daugelio metų. Tada mama dėl manęs graudžiai pravirks dar kartą. „Atleisk, reikėjo gydytoją įspėti, kad būtų atsargesnis...“ Lyg ji būtų turėjusi galių pakeisti mano likimą, bet nusprendusi jomis nepasinaudoti.

Vėliau guliu ligoninės lovelėje prie šonų privystytomis rankomis. Rėkiu, verkiu, esu gyva ir pykstu dėl šios neteisybės. Mamai neleidžiama manęs žindyti. Jai baigiasi pienas. Po savaitės mano rankos išlaisvinamos iš pančių.

– Buvai toks laimingas kūdikis, – sako tėvas.

– Bet paskui klykei nesiliaudama, – priduria mama.

7.30

Apsiverčiu ant pilvo, galvą padedu ant rankų. Mėgstu saldžiai sūrų kvapą, kurį saulėje skleidžia mano oda, – tai riešutų, muskuso aromatas, tarsi kokia terapija. Iš pagrindinio pastato

į miegamuosius namelius veda takas, jo gale išgirstu tylų bils-
telėjimą. Kažkas atsikėlė. Sausi lapai sutraška nuo žingsnių.
Lauko duše paleidžiamas vanduo. Sudejuoja prižadinti vamz-
dziai. Atsidūstu, griebiu chalata ir grįžtu į namelį.

Mūsų stovyklavietėje yra vienas pagrindinis pastatas –
didysis namas – ir keturi vieno miegamojo nameliai, išsiri-
kiavę palei pušų spygliais nuklotą taką, juosiantį tvenkinį. Tai
maži lentiniai namukai šlaitiniais stogais, kad žiemą žemyn
nučiuožtų sniegas, kiekviename jų yra po stoglangį ir po du iš
abiejų pusių žvelgiančius ilgus langus. Senamadiška, kaimiš-
ka, be jokių puošmenų. Tokie ir turi būti nameliai Naujojoje
Anglijoje. Tarp tako ir tvenkinio nutįšęs siauras žalias sky-
das – žydintys alksnočiai, lauramedžiai ir laukinių mėlynių
krūmeliai – saugo mus nuo smalsių žvejų akių ir pernelyg en-
tuziastingų plaukikų, kuriems iš tolimajame krante įsikūrusio
viešojo paplūdimio kartais pavyksta pasiekti mūsų tvenkinio
pakrantę. Plaukikams neleidžiama lipti į seklumą, bet kartais
jie turškiasi vandenyje vos už penkių pėdų, tiesiai priešais
medžių uždangą, nesijaudindami dėl to, kad įsibrovė į mūsų
gyvenimą.

Už namelių driekiasi dar vienas takas, vedantis į seną pir-
tį. Besilupantys dažai, surūdijusi emaliuota kriauklė, prikritusi
negyvų smėlio spalvos kandžių, kurias naktį privilioja blausi
palubės švieselė, senoviška vonia su įmantriomis kojelėmis,
kurią mano senelis atgabeno vos pastatęs stovyklavietę, lau-
ko dušas – karšto ir šalto vandens vamzdžiai, pritvirtinti prie
medžio, vanduo kliokia tiesiai ant žemės, srovelės teka smėlėtu
takeliu.

Didžiajame name yra tik vienas kambarys – svetainė ir
virtuvė, prie jo prisišliejęs atskiras sandėliukas, pastatytas iš

šlakbetonio blokelių ir tolio. Plačių lentų grindys, sunkios sienos, masyvus akmeninis židinys. Lietingomis dienomis, užvėrę duris ir langus, sėdime viduje, klausomės ugnies traškesio ir prisiversdami žaidžiame „Monopolį“. Bet iš *tiesų* mes gyvename – skaitome, valgome, ginčijamės ir drauge senstame – per visą namo ilgį einančioje verandoje, atgręžtoje į tvenkinį. Mūsų stovyklavietė nepritaikyta žiemai. Tam nėra reikalo. Rugšėjo pabaigoje, kai oras atvėsta ir visos vasarvietės uždaromos iki kito sezono, Juodosiose giriose tampa vieniša – vis dar gražu ryškesnėje šviesoje, bet įsivyrauja nyki, niūri nuotaika. Kai medžiai numeta lapus, niekas nebenori čia pasilikti. Tačiau atėjus vasarai, kai miškai vėl suveša, kai į lizdus grįžta pilkieji garniai ir braidžioja po spindintį tvenkinį, visoje žemėje nėra gražesnio kampelio už šį.

Nuėjus į verandą užplūsta jausmų banga, ji žaibiškai nusirita man per saulės rezginį – lyg namų ilgesys. Žinau, kad turėčiau nukraustyti stalą, kol niekas neatėjo pusryčiauti, bet noriu įsiminti jo vaizdą: trupinį po trupinio, lėkštę po lėkštės, dar kartą išgyventi praėjusį vakarą, rūgštinti jį išdeginti smegenyse. Pirštais perbėgu per tamsiai raudoną vyno dėmę ant baltos lininės staltiesės, priglaudžiu Džono taurę prie lūpų ir mėginu pajusti jo skonį. Užsimerkiu, prisimindama nedrąsų jo šlaunies priglundimą prie manosios po stalą. Kol dar nebuvau tikra, kad jis manęs nori. Tik užgniauzusi kvapą svarsčiau, ar tai atsitiktinumas, ar slaptas ketinimas.

Pagrindinėje patalpoje viskas kaip buvę: puodai kabo ant sienos virš viryklės, mentelės išrikiuotos ant puodeliams skirtų kabliukų, mediniai šaukštai sudėti į stiklainį, prie knygų lentynos pritvirtintas išblukęs telefono numerių sąrašas, prie židinio pritrauktos dvi patogios kėdės su atlošais. Niekas

nepasikeitę, ir vis dėlto pro virtuvę sukdama į sandėliuką jaučiuosi labiau susikaupusi, lyg eičiau per kitokį kambarį, lyg pats oras būtų pakirdęs iš kieto miego. Žengiu pro sandėliuko duris ir įsmeigiu žvilgsnį į šlakbetonio blokelių sieną. Nieko. Jokių pėdsakų, jokių įrodymų. Bet tai įvyko čia, mes buvome čia, tarsi amžiams prasmege vienas kitame. Mylėjomės tylūs, apimti nevilties. Prisimenu už duoninės paslėptas kelnaites ir jau rengiuosi jas apsimaui, bet staiga pasirodo mama.

– Tu šiandien ankstyva, Ele. Ar yra kavos? – Nuskamba tarsi kaltinimas.

– Kaip tik ketinau užkaisti.

– Tik ne per stiprios. Man nepatinka espresso kava, kurią tu geri. Žinau – manai, kad ji geresnė... – sako ji tuo apsimestinau smagiu balsu, vedančiu mane iš proto.

– Gerai.

Šiandien aš visai nenusiteikusi ginčytis.

Mama įsitaiso verandoje ant sofos. Tai tik kietas ašutinis čiuožinys, uždengtas nudėvėtu pilku užtiesalu, bet vis tiek ši tauriama sofa yra geidžiamiausia vieta visame name. Čia sėdint galima žiūrėti į tvenkinį, gerti kavą, skaityti knygą atsirėmus į senoviškas pagalvėles, kurių medvilniniai užvalkalai nusėti rūdžių dėmių. Kas patikėtų, kad net audinys laikui bėgant ima rūdyti?

Jai taip būdinga užimti geriausią vietą.

Šviesūs kaip šiaudai mamos plaukai, dabar jau išmarginti žilų sruogų, suimti į netvarkingą kuodelį. Seni languoti naktiniai marškiniai nudrengti. Bet vis tiek ji atrodo įspūdingai – tarsi aštuoniolikto amžiaus Naujosios Anglijos škunos laivapriekio puošmena – kelią rodanti figūra, vainikuota laurais ir padabinta perlais.

– Tik išgersiu kavos ir einu nukraustyti stalo, – nutraukiu tylą.

– Jei nukraustysi stalą, suplausiu likusius indus. Mmmm, – nudžiunga ji, kai paduodu puodelį kavos, – ačiū. Kaip vanduo?

– Puikus. Šaltas.

Iš mamos išmokau geriausią gyvenimo pamoką: gyvenime yra tik du dalykai, kurių niekada neteks gailėtis – kūdikis ir pasiplaukiojimas. Net šalčiausiomis birželio pradžios dienomis žiūrėdama į sūrokus Atlanto vandenį ir besipiktindama ruoniais, vis iškišančiais savo šlykščias beformes galvas, viduje girdžiu panerti skatinantį balselį.

– Tikiuosi, kad rankšluostį padžiovei ant virvės. Šiandien nenorėčiau pamatyti dar vienos drėgnų rankšluosčių krūvos. Pasakyk vaikams.

– Padžioviau.

– Jei ant jų neužriksi, tai padarysiu aš.

– Supratau.

– Jie privalo susitvarkyti namelį. Ten tikra kiaulidė. Ir nemėgink tvarkyti pati, Ele. Tie vaikai baisiai išlepinti. Jau pakankamai dideli, kad...

Su šiukšlių maišu vienoje rankoje ir puodeliu kavos – kitoje išeinu pro užpakalines duris, leisdama jos litanijai išsi-sklaidyti vėjyje.

Blogiausias jos patarimas: „Prisimink Botičelį.“ Būk kaip iš kriauklės kylanti Venera švelniai sučiauptomis lūpomis, netgi jos nuogumas kuklus. Mamos žodžiai, kai persikėliau pas Piterį. Šie žodžiai buvo užrašyti ant išblukusio atviruko, kurį prieš daugelį metų pirkto Uficių dovanų parduotuvėlėje: „Mie-loji Eleonora, man labai patinka tavo Piteris. Prašau tavęs, tik

nebūk tokia sunkiai sukalbama. Tylėk ir atrodyk paslaptinga. Prisimink Botičelį. Myliu. Mama.“

Išmetu šiukšles į metalinį konteinerį, uždengiu dangtį ir stipriai jį apvynioju laidu, kad vidun neprilįstų meškėnų. Tai gudrios būtybės ilgais vikriais pirštukais. Mažyčiai žmogiški meškiukai, daug protingesni ir bjauresni, nei atrodo. Mūsų karas tęsiasi jau ilgus metus.

– Ele, ar nepamiršai užveržti laido? – pasiteirauja mama.

– Ne, nepamiršau, – santūriai šypteliu ir imu kraustyti lėkštes.

1969 metai, Niujorkas

Netrukus pasirodys tėvas. Slepiuosi – tupiu už įmontuoto modulinio baro, skiriančio mūsų svetainę nuo prieškambario. Baras padalytas į kvadratinės lentynas. Vienoje išrikiuoti alkoholiniai gėrimai, kitoje stovi fonografas, trečioje – tėčio plokštelių kolekcija, kelios didelės meno knygos, martinio taurės, sidabrinė kokteilių plaktuvė. Lentyna, kurioje stovi alkoholinių gėrimų buteliai, įstiklinta iš abiejų pusių kaip langas. Gelsvo spindesio sužavėta, dairausi į butelius – viskis, burbonas, romas. Man treji. Greta išrikiuotos brangiosios tėvo plokštelės. Pirštu braukau per jų briauneles ir mėgaujuosi tuo garsu, uodžiu nusitrynusio kartono kvapą, laukiu, kol pasigirs skambutis. Galiausiai tėtis atvyksta, ir aš nebegaliu ištvirti slėptuvėje. Nuskuodžiu į koridorių ir puolu į jo meškišką glėbį.

Skyrybos dar neįvyko, bet netrukus įvyks. Kad užbaigtų formalumus, tėvai turės kirsti sieną ir vykti į Chuaresą.

Pabaiga ateis, kai mudvi su vyresniąja seserimi Ana kantriai sėdėsime ant meksikietiškomis plytelėmis dekoruoto aštuonkampio fontano krašto viešbučio vestibulyje ir žavėsimės auksinėmis žuvelėmis, plaukiojančiomis aplink centre įrengtą atogrąžų augalais apsodintą salelę. Po daugelio metų mama prisipažins, kad tą rytą, rankose laikydama skyrybų popierius, ji paskambino tėvui ir pasakė: „Aš apsigalvojau. Nedarykime to.“ Ir nors skirtis buvo sumaniusi kaip tik ji, o tėčio širdis buvo sugniuždyta, jis atsakė: „Ne. Nuėjome per toli ir kelio atgalios nebėra, Volis.“

Tik keli viską pakeitę skiemenys. Tą akimirką, kai kulnais įsirėmusi į meksikietiškas plyteles maitinau auksines žuvelės angliškos bandelės trupiniais, nė nenutuokiau, kad žemai virš mano galvos kybo kardas. Nežinojau, kad viskas galėjo baigtis kitaip.

Bet įvykiai Meksikoje dar nenutikę. Kol kas tėtis yra apsimestinais laimingas ir vis dar myli mamą.

– Eleonora! – Jis ima supti mane glėbyje. – Kaip mano zuikelis?

Juokiuosi ir tvirtai įsikimbu, jausdama artėjančią neviltingą, mano šviesios palaidos garbanos apakina jį, kai priglaudžiu veidą.

– Tėveli! – Ana atskuodžia kaip bulius, įsiutusi, kad aš tėtį pasitikau pirmoji, ir nustumia mane. Sesuo už mane vyresnė dvejais metais ir turi daugiau teisių. Atrodo, tėtis to nė nepastebi. Jam rūpi tik jo paties poreikis būti mylimam. Įsibraunu atgal į tėčio glėbį.

Iš prieškario laikais statyto mūsų buto gilumos mama sušunka:

– Henri! Gal norėtum ko nors išgerti? Kepu kiaulienos pjausnelius.

– Mielai paragaučiau, – skubiai atsako jis, lyg tarp jų nieko nebūtų įvykę. Bet jo akys liūdnos.

8.15

– Man regis, vakaras praėjo gerai. – Mama pakelia akis nuo apiplyšusio Diuna romano.

– Žinoma.

– Džonas atrodo puikiai.

Tvirčiau suspaudžiu lėkščių stirtą, kurią laikau rankose.

– Džonas visada atrodo puikiai, mama.

Tankūs juodi plaukai, kuriuos galima suimti į saują, žalsvos akys, sakais ir pušimis dvelkianti oda – laukinė būtybė, gražiausias vyras visame pasaulyje.

Mama nusižiovauja. Tai jos įspėjimas: žiovauja visada, kai rengiasi pasakyti ką nors nemalonaus.

– Džonas žavus, bet negaliu pakęsti jo motinos. Tokia išpuikėlė.

– Tikrai.

– Lyg būtų vienintelė žemės gyventoja, rūšiuojanti atliekas. Na, ir Džina. Net po daugelio metų nesuprantu, kodėl jis ją vedė.

– Tikriausiai todėl, kad ji jauna ir žavi? Ir jie abu yra me nininkai?

– *Buvo* jauna, – nukerta mama. – O kaip puikuojasi tarpu tarp krūtų. Raivosi kaip katė. Tikriausiai jai dar niekas nepasakė, kad turėtų slėptis po krūmais.

– Nesąmonė, – burbteliu eidama į virtuvę padėti lėkščių. – Ji tiesiog pasitikinti savimi. Tikriausiai turėjo palaikančius tėvus.

– Na, man tai atrodo labai nepatrauklu, – atrėžia mama. – Ar dar liko apelsinų sulčių?

Nuo indų lentynos paimu švarią stiklinę ir pasuku prie šaldytuvo.

– Tiesą sakant, – sušunku, – tikriausiai dėl to Džonas ją ir pamilo! Vargšelis užaugo su nervingomis moterimis, todėl Džina jam pasirodė išskirtinė. Kaip trapi gėlė vidury miškų.

– Ji iš Delavero, – pareiškia mama, lyg ši pastaba ką nors keistų. – Nepažįstu nė vieno žmogaus iš Delavero.

– Būtent, – patvirtinu, tiesdama jai stiklinę. – Ji egzotiška.

Bet iš tiesų žiūrėdama į Džiną kaskart pagalvoju: „*Tai tokią* jis pasirinko? *Tai tokios* jis norėjo?“ Įsivaizduoju Džiną: smulkus sudėjimas, vapsvos liemuo, peroksidiniai plaukai su ataugusiomis tamsiomis šaknimis. Dabar toks įvaizdis tikriausiai grįžo į madą.

Mama vėl nusižiovauja.

– Na, reikia pripažinti, kad jos liežuvis – ne pats aštriausias.

– Ar tau apskritai patiko kas nors iš svečių?

– Paprasčiausiai esu atvira.

– Baik. Juk Džina – šeimos narė.

– Tik dėl to, kad negalėjome rinktis. Ji ištekėjusi už tavo geriausio draugo. Nepatikote viena kitai nuo pirmosios pažinties dienos.

– Netiesa. Džina man visada patiko. Gal ir nedaug turime bendro, bet aš ją gerbiu. Džonas ją myli.

– Galvok, kaip nori, – maloniai šyptelėjusi ištaria mama.

– O Dieve. – Tikriausiai reikėtų ją užmušti.